

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos ataskaitos: 2005 metų konkurencijos politikos ataskaita

SEC(2006) 761 galutinis

(2007/C 168/04)

Europos Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2006 m. birželio 15 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl 2005 metų konkurencijos politikos ataskaitos.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2007 m. kovo 27 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Istvan Garai.

435-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2007 m. balandžio 25-26 d. (balandžio 26 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 115 narių balsavus už, 40 — prieš ir 12 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Šioje nuomonėje nebuvo įmanoma aptarti visos Konkurencijos generalinio direktorato veiklos ⁽¹⁾. Trumpai aptarta tik keletas pasirinktų bylų; teismų sprendimai dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi ir atitinkamų susitarimų, susijungimų (koncentracijos) ir valstybės pagalbos bylos visiškai nenagrinėtos, kadangi tokiai analizei reikia nuodugnai ištirti tikslų įmonių elgesį rinkoje ir kaip jį vertina valdžios institucijos. Tačiau iš ataskaitos aiškiai matyti, kad Konkurencijos generalinis direktoratas aktyviai svarsto bylas ir taiko procedūras, stengdamasis rasti tinkamus ir *įgyvendinamus* iškilusių problemų sprendimus. Kritikuotiniais laikytume kai kuriuos sektoriaus svarbos klausimus, susijusius su Lisabonos strategijoje ir lydinčiuose dokumentuose apibūdintais tarptautinio konkurencingumo reikalavimais, kurie visiškai nepateisino Komisijos jiems skirto dėmesio. EESRK nuomone, ši teiginį iliustruoja 2005 m. ataskaitos tolesnio darbo dokumentas „Laisvosios profesijos — didesnių reformų galimybė“ ir Komisijos darbo dokumentas „Valstybių narių pažanga, persvarstant ir naikinant nepagrįstus konkurencijos apribojimus laisvųjų profesijų srityje“. EESRK mano, kad Lisabonos strategijos raginimą liberalizuoti paslaugas reikėtų taikyti visų pirma tarptautinės svarbos (infrastruktūros, ryšių, transporto, t.t.) paslaugoms, ir kur kas mažiau taip vadinamoms laisvosios profesijos (įskaitant architektus, advokatus, gydytojus, inžinierius, buhalterius ir vaistininkus), kadangi dauguma jų yra smulkūs vietos masto verslininkai ir, laikantis subsidiarumo principo, priklauso valstybių narių kompetencijai (žr. Teisingumo Teismo sprendimą sujungtose bylose C-94/04, C-202/04 Cipolla-Macrino ⁽²⁾). Niekas negali paneigti, kad tam tikri apribojimai yra būtini, kad būtų patenkinti visuomenės lūkesčiai: aukšta kvalifikacija, didelė patirtis ir patikimumas. EESRK palankiai vertina tai, kad įvairios valstybių narių laisvųjų profesijų rinkos yra tiriamos siekiant įvertinti esamų apribojimų mastą ir griežtumą. Tačiau reikia pabrėžti, jog būtina ištirti ne vien ekonominį poveikį konkurencijos struktūrai, bet ir galimas liberalizavimo pasekmes socialinei struktūrai. Tačiau tai netrukdo nacionalinėms konkurencijos institucijų procedūroms, taikoms už antimonopolinių taisyklių pažeidimą, kuriomis

siekiama užkirsti kelią profesinių asociacijų bandymams nustatyti kainas.

1.2 EESRK buvo patarta labiau remtis Komitete atstovaujama Konkurencijos generalinio direktorato veiklą stebinčių pilietinės visuomenės asociacijų ir organizacijų didele profesine patirtimi; Komitetui netgi buvo pasiūlyta kartais atlikti tyrimus, kaip vykdomos su bylomis dėl susijungimų, piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi ir valstybės pagalbos susijusios procedūros. Komisijos Konkurencijos generalinis direktoratas galėtų prisidėti prie šių tyrimų reguliariai suteikdamas EESRK informaciją apie savo politinius tikslus ir netgi, laikydamasis konfidencialumo reikalavimų keliamų apribojimų, apie savo bylų nagrinėjimo veiklą.

1.3 Reikėtų rengti reguliarius EESRK atstovų ir Konkurencijos generalinio direktorato pareigūno, atsakingo už ryšius su vartotojais, susitikimus. Informacijos mainai galėtų padėti užtikrinti nuolatinį dialogą su vartotojų apsaugos organizacijomis. Konkurencijos generaliniam direktoratui apibendrinus energetikos (dujų ir elektros) ir finansinių paslaugų (mažmeninės bankininkystės ir įmonių draudimo) sektorių tyrimus ⁽³⁾, apie jų rezultatus turėtų būti informuoti EESRK atstovai (geriausiai darbo grupėje), kad galėtų juos analizuoti ir komentuoti.

1.4 EESRK pripažįsta, kad būtina apibendrinti jo požiūrį į konkurencijos politikos poveikį ekonominėms ir socialinėms vertybėms, priskiriamoms Komiteto kompetencijai. Todėl artimiausiu metu bus pradėti darbai rengiant nuomonę, kurioje, remiantis Lisabonos darbotvarke, būtų apibrėžtos konkurencijos ir konkurencingumo sąvokos, paaiškinta, ką jos iš tikrųjų reiškia, ir įvertintas jų galimas poveikis valstybių narių visuomenei.

1.5 Konkurencijos generalinis direktoratas, pradėjęs diskusijas dėl EB sutarties 82 straipsnio (piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi) taikymo, paskelbė tyrimą dėl vienos dominuojančios bendrovės antikonglomeracinio elgesio, kenkiančio jos konkurentams ir konkurencijai apskritai. Šis dokumentas buvo plačiai aptariamasis. Komisija pažadėjo tęsti tyrimą dėl išnaudotojiško piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi, į kurį ypač jautriai reaguoja

⁽¹⁾ Šiuo atžvilgiu verta paminėti Konkurencijos generalinio direktorato tarptautinę veiklą, kadangi daugelyje sričių ir daugeliu klausimų jis atlieka ES „taikomąsias ekonomines diplomatijos“ funkciją.

⁽²⁾ OL C 94, 2004 4 17 ir OL C 179, 2004 7 10.

⁽³⁾ Žr. ataskaitos 35 punktą 24 puslapyje ir 115 punktą 45 puslapyje.

vartotojai ir rinkoje dominuojančių bendrovių tiekėjai (MVĮ). EESRK mano, kad Komisija turėtų jau dabar pradėti rengti diskusijų dokumentą dėl tokio elgesio, kurį pagal 82 straipsnį galima laikyti piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi; šis dokumentas būtų pagrindas diskusijoms. Vėliau, nustačius išsamius abiejų rūšių piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi — anti-konkurencinio elgesio ir išnaudotojiško piktnaudžiavimo — požymius, piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi reglamentuojančių taisyklių išvadas reikėtų sujungti į vieningas gaires.

2. Įžanga

2.1 Laisvoji rinka ne visada padeda pasiekti geriausių rezultatų. Konkurencijos iškreipimas daro žalą darbuotojams, vartotojams, įmonėms ir ekonomikai apskritai. Konkurencijos politika ir konkurencijos teisė yra priemonė, leidžianti vyriausybės nustatyti teisingas rinkos sąlygas ir materialinėmis bei procedūrinėmis taisyklėmis užtikrinti administracinės teisės taikymą.

2.2 Pateikiant EESRK nuomonę dėl ataskaitos, įdomu paminėti, kad modernios demokratinės valstybės, kuriose veikia rinkos ekonomika, turi du pagrindinius poveikio ekonomikai priemonių kompleksus:

- *Pramonės politika*, kuri daro įtaką rinkos dalyviams taikant mokesčių lengvatas, teikiant subsidijas bei kitokią pagalbą ir tiesiogiai prisideda prie ekonomikos.
- *Konkurencijos politika (siaurąja prasme)*, kuria ne tik apibrėžiama, kokio pobūdžio veikla yra nepageidaujama, bet ir siekiama užtikrinti teisingas rinkos sąlygas, suteikia galimybę teisminiam nagrinėjimui ir visų pirma teisės, kuri apima ir sankcijas, taikymui.

2.1.1 Konkurencijos generalinis direktoratas turi galimybę įgyvendinti abi šias politikos kryptis: Europos bendrijos steigimo sutarties (EB sutartis) 81, 82 ir 86 straipsnių⁽⁴⁾ taikymas atitinka įprastą konkurencijos institucijos veiklą.

2.3 Galima pateikti ir dar vieną svarbią pastabą: plačiai priimta, kad sąžininga, neiškreipta ir gyvybinga rinkos dalyvių konkurencija, ko gero, yra geriausia garantija vartotojams, kad prekių kokybė ir įvairovė pateisins jų lūkesčius. Vis dėlto negalima pamiršti, kad „vartotojų naudą“ lemia ir daugelis kitų aplinkybių: bendra visuomenės būklė, palankūs arba nepalankūs materialiniai, dvasiniai ar moraliniai veiksniai ir pan. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (toliau — EESRK arba Komitetas) Konkurencijos generalinio direktorato ataskaitą vertina pagal bendrą kontekstą ir ją aptars atsižvelgdamas į Komiteto kompetencijai priskiriamas vertybes.

3. EB sutarties 81 ir 82 straipsnių taikymas

3.1 Kai Europos Komisija, vadovaudamasi Romos sutarties 81 ir 82 straipsniais, susijusiais su piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi (konkurencijos apribojimais), vykdo savo teisės

⁽⁴⁾ Komisija EB sutarties 86 straipsnio nuostatas taiko valstybėms narėms, o ne įmonėms.

aktų taikymo įgaliojimus, jos veiksmai yra nukreipti į valstybėse narėse veikiančias įmones⁽⁵⁾ ir gali būti prilyginti *beveik teismo jurisdikcijai*, kadangi ji *a posteriori* vertina įmonių veiklą rinkoje pagal konkurencijos teisės nuostatas. Ši veikla, kurią nuo septinto dešimtmečio pradžios vykdo Europos Komisijos generalinis direktoratas (Konkurencijos GD), įprasminama Komisijos sprendimais, kurių pagrindu ir vadovaujantis Pirmosios instancijos teismo bei Europos Teisingumo Teismo (apeliacinio skundo atveju) sprendimais per 40 metų buvo sukurta patikima teismo precedentų sistema. Precedentų teisė, sukaupia priimant su įvairiomis rinkos sąlygomis susijusius sprendimus, yra vienas iš svarbiausių Bendrijos teisyno elementų.

3.2 Iš 2005 m. ataskaitos aiškiai matyti, kad Konkurencijos GD puikiai supranta visus svarbius ekonominės konkurencijos ES ir už jos ribų aspektus ir savo vaidmenį užtikrinant teisinį saugumą šioje srityje. Juo labiau, kad nacionalinės konkurencijos institucijos ir teismai taip pat gali taikyti ES *pagrindinę precedentų teisę*. Taigi, šios taisyklės nuolat formuoja Europos ir nacionalinę teisinę praktiką.

EESRK norėtų pateikti pastabas dėl šių 2005 m. iniciatyvų, pasiūlymų ir tyrimų:

3.2.1 Reglamentas dėl teisės susipažinti su Komisijos dokumentais antimonopolinėse ir susijungimų bylose. Tai visuomet opus procedūrinis klausimas ir Komisija nuolat tobulina detales. Europos Komisijos nuomone, svarbu užtikrinti su antimonopolinėmis ir susijungimų procedūromis susijusioms įmonėms galimybę susipažinti su jos rengiamais dokumentais, t. y. ir su spausdintais dokumentais, ir su jų elektronine versija. Naujuoju reglamentu pakeičiamas ankstesnis, 1997 m. priimtas dokumentas.

3.2.2 Raginimas galimiems pareiškėjams suteikti informaciją, kad konkurencijos taisyklės būtų veiksmingiau įgyvendinamos. Įdomu pažymėti, kad šis raginimas buvo paskelbtas šioje nuomonėje nagrinėjamoje ataskaitoje. Joje pabrėžiami sunkumai, su kuriais susiduria konkurencijos institucijos stebėdamos rinkas, o pilietinės visuomenės organizacijos ir profesinės asociacijos raginamos aktyviai dalyvauti inicijuojant ir vykdančios tyrimus (pvz., rinkti informaciją), susijusius su rimtais konkurencijos teisės pažeidimais.

3.2.3 Diskusijų dokumentas dėl EB sutarties 82 straipsnio dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi taikymo. Konkurencijos GD ketino inicijuoti specialistų diskusijas dėl didelę įtaką rinkoje turinčių bendrovių antikonkurencinės veiklos, kuria daromas poveikis konkurentų elgesiui siekiant vienpusės naudos. Dėl šio diskusijų dokumento, kuris bus būsimų gairių pagrindas, buvo pateikta per 100 pastebėjimų. Daugumoje jų pabrėžiama būtinybė atlikti ekonominę rinkų ir suinteresuotų subjektų analizę. Tokio teiginio paneigti negalima, tačiau daugelis dalyvių

⁽⁵⁾ Įmonės nebūtinai turi būti kurios nors valstybės narės teritorijoje. Didelis Europos konkurencijos teisės pranašumas yra tas, kad ji suteikia teisę taikyti sankcijas remiantis paprasčiausiai konkurenciją ribojančio elgesio ar susitarimo poveikiu.

pabrėžė, kad svarbu pripažinti principą, kuriuo remiantis nereikėtų trukdyti pažangioms įmonėms įgyvendinti savo rinkos strategijas. Taigi, vadovaujantis šia madinga teorija, užuot griežtai uždraudus piktnaudžiavimą rinkoje, skatinamas didesnis atlidumas (sveikos nuovokos principas arba taisyklė) agresyvioms, tačiau pažangioms įmonių strategijoms. Vis dėlto, atsižvelgiant į Europos teismų praktiką⁽⁶⁾, toks požiūris prieštarauja Europos lygiu vyraujančiam principui netoleruoti antikonkurencinių veiksmų rinkoje, kuriais siekiama išstumti nepageidaujamus konkurentus⁽⁷⁾. Be jokios abejonės, pagrindinė konkurencijos politikos dilema — kokių ribų pagrindiniai rinkos dalyviai neturi teisės peržengti? Kadangi EESRK vaidmuo — ginti pilietinės visuomenės (MVĮ⁽⁸⁾), darbuotojų, vartotojų, t.t.) interesus, jis nekantriai laukia šių diskusijų rezultatų, pabrėždamas savo skeptišką požiūrį į agresyvias verslo strategijas apskritai.

3.2.4 Poveikio analizės gairėse numatyta, kad visos Europos Komisijos metinės darbo programos teisėkūros ir politinės iniciatyvos bus nagrinėjamos atsižvelgiant į jų galimas teigiamas arba neigiamas pasekmes konkurencijai. Kalbama apie iniciatyvą, kuria siekiama „išvengti nereikalingų ar neproporcingų konkurencijos apribojimų“ ES teisės aktų rengimo etape. Pastangos nustatyti galimas pasekmes rinkoms (kurioms?) rodo, kaip glaudžiai „stiprios“ ar „tobulos“ (t. y. sąžiningos ir neiškreiptos) konkurencijos sąvoka susijusi su Komisijos pozicija. EESRK mano, kad „konkurenciją“ reikėtų suprasti daug platesne prasme ir kad ilgalaikiai interesai, ypač vartotojų, darbuotojų ir mažųjų bei vidutinių įmonių, gali labai skirtis nuo skubių „tobulos“ konkurencijos siekių⁽⁹⁾.

3.2.5 Žalioji knyga dėl ieškinių dėl žalos, patirtos pažeidus EB antimonopolines taisykles. Savo 2006 m. spalio 26 d. nuomonėje EESRK išsakė teigiamą požiūrį šiuo klausimu. Komisijos žalioji knyga dėl ieškinių dėl žalos, patirtos pažeidus EB antimonopolines taisykles, buvo palankiai sutikta ir sukėlė plačias diskusijas dėl būtinybės atlyginti žalą nukentėjusiems nuo antikonkurencinės komercinės veiklos. Neseniai paskelbtoje nuomonėje INT/306 EESRK, be kita ko, tvirtina, kad siekiama apsaugoti visus susijusius vidaus rinkos dalyvius. Kadangi vyksta laisvas prekių judėjimas, būtina užtikrinti daugiau ar mažiau vienodą sutartyse numatytų teisių ir pareigų įgyvendinimą visose valstybėse narėse. Be to, reikėtų labiau suderinti įvairių šalių teisės sistemas pasienio prekybos srityje.

⁽⁶⁾ Žr. 2002 m. vasario 28 d. Pirmosios instancijos teismo (trečiosios kolegijos) sprendimą *Compagnie générale maritime* ir kt. byloje prieš Europos Bendrijų Komisiją, ECR 2002, p. II-01011.

⁽⁷⁾ Žr. AKZO bylą. O.L. 374/1, 1985 12 31, 74-79 punktai.

⁽⁸⁾ Pastarosios labai dažnai nukenčia nuo dominuojančią padėtį rinkoje užimančių įmonių nevaržomos veiklos.

⁽⁹⁾ Žr. *Zentralverband Gewerblicher Verbundgruppen e.V. Berlin Stellungnahme zum Diskussionspapier der Kommission zur Anwendung von Art 82 EG auf Behinderungsmisbräuche* (nuomonė dėl Europos Komisijos diskusijų dokumento dėl EB sutarties 82 straipsnio (išstūmimas iš rinkos) taikymo), 2006 3 21.

3.2.5.1 Antra, būtina atsižvelgti į Europos konkurencijos institucijas ir nacionalines konkurencijos institucijas (NKI), kurių uždavinys — apibrėžti draudžiamą komercinę veiklą ir už tokią veiklą teisės aktus pažeidžiančioms įmonėms taikyti sankcijas.

3.2.6 Pradėti neseniai liberalizuotų dujų ir elektros sektorių tyrimai. Jie tikrai padės išsiaiškinti dabartinę padėtį šiuose itin svarbiuose ir plataus masto sektoriuose, kuriems liberalizavimas ilgai buvo laikomas panacėja. Pats laikas atlikti nešališką vietos, nacionalinių ir platesnio masto rinkų tyrimą ir išsiaiškinti daugelį monopolijos atvejų, kurie turi neigiamų pasekmių vartotojams, darbuotojams ir įmonėms.

3.2.7 Elektroninis ryšys. Auga nepasitenkinimas Europos elektroninio ryšio rinkomis, kurios vis labiau integruojamos. Mobiliojo ryšio operatorių taikomi mokesčių už naudojimąsi mobiliojo ryšio telefonais užsienyje didmeniniai tarifai pernelyg aukšti. Todėl Konkurencijos GD pradėjo tyrimus pateikdamas operatoriams prieštaravimo pareiškimus. Negalutinėse tyrimo išvadose teigiama, kad dvi iš trijų pagrindinių Vokietijos įmonių piktnaudžiavo dominuojančia padėtimi taikydamos „nesąžiningas ir per dideles“ kainas.

3.2.7.1 Šia proga EESRK norėtų atvirai pareikšti, kad teiginys „per didelės kainos“ ir jo pagrindinė mintis palaipsniui prasiskverbė į EB sutarties 82 straipsnio⁽¹⁰⁾ interpretavimą, nors sutartyje tiesiog kalbama apie *nesąžiningų kainų* nustatymą, o tai reiškia — *neteisėtų* arba *nepagrįstų*. Iki šiol Komisija atsisakė atlikti tyrimą dėl dominuojančią padėtį rinkoje užimančių įmonių piktnaudžiavimo taikant pernelyg aukštas kainas ir imtis atitinkamų veiksmų todėl, kad nenorėjo nustatyti „gerų“ ir „blogų“⁽¹¹⁾ kainų (visų pirma įvairiose šalyse teikiamoms paslaugoms). Vis dėlto mobiliojo ryšio operatoriai patenkina vis didėjančią tarptautinio ryšio paslaugų paklausą (tarptinklinis ryšys), o vartotojai darosi vis jautresni kainai, kurią turi mokėti. Jie visai pagrįstai mano, kad net menkai pakeltos kainos gali būti laikomos „nesąžiningomis“, net jei jos nėra „per didelės“. EESRK su susidomėjimu laukia Komisijos išvadų ir sprendimų, susijusių su šiuo ir kitais panašiais atvejais.

3.2.8 Sprendimas, kuriuo įmonei „AstraZeneca“ skiriama bauda už piktnaudžiavimą valstybinėmis procedūromis ir taisyklėmis. Paskyrusi 60 milijonų eurų baudą įmonėms „AstraZeneca AB“ ir „AstraZeneca Plc“ (AZ) už EB sutarties 82 straipsnio (ir Europos ekonominės erdvės sutarties 54 straipsnio) nuostatų pažeidimą, Komisija priėmė naują poziciją dėl EB sutarties 82 straipsnio aiškinimo. Piktnaudžiaujama buvo taip: tarpusavyje susijusios įmonės, siekdamos išlaikyti intelektinės nuosavybės teisių apsaugą, kadangi taip jos galėjo toliau siūlyti produktus didele kaina daugelyje rinkų, piktnaudžiavo procedūromis ir taisyklėmis taikydamos Tarybos reglamentą ir gavo papildomą apsaugos liudijimą savo produkto opoms gydyti „Losec“

⁽¹⁰⁾ Žr. EB sutarties 82 straipsnį.

⁽¹¹⁾ Žr. *Commission practice concerning excessive pricing in Telecommunications* (Komisijos veiksmai, susiję su telekomunikacijų sektoriuje taikomomis pernelyg aukštomis kainomis), *Competition policy* (Konkurencijos politikos informacinis biuletėnis), 1998, Nr. 2, p. 36.

patentui. Įmonės piktnaudžiavo teikdamos klaidinančią informaciją atitinkamoms sprendimus priimančioms valdžios institucijoms ir tarnyboms. Po tokių veiksmų buvo pratęsta patento apsauga ir todėl produkto „Losec“ patento galiojimo laikas negalėjo būti laikomas pasibaigusiu. Dėl šios priežasties „Losec“ nebuvo galima priskirti nepatentuotiems vaistams, o tai sutrukdė mažesnėms įmonėms, galinčioms prekiauti šiais opas gydančiais vaistais, jį gaminti už daug mažesnę kainą negu siūlė „AstraZeneca“ įmonės. Taigi, pratęsus patento galiojimo laiką, buvo netiesiogiai pakenkta vartotojams.

3.2.8.1 Ši procedūra, taikoma nustačius Bendrijos taisyklių dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi pažeidimą, nauja yra tuo, kad Komisija savo sprendimu nutarė, jog konkurentai turi galimybę pasinaudoti patento apsaugos pratęsimo procedūra, tačiau vis tiek turi būti taikomas EB sutarties 82 straipsnis. Įmonės „AstraZeneca“ buvo užėmusios dominuojančią padėtį atitinkamose Europos (ir kitose) rinkose ir piktnaudžiavo, taikydamos *nesąžiningai pradėtas* procedūras.

3.2.8.2 Pasinaudodamas proga EESRK norėtų pabrėžti, kad tokią rinkos praktiką būtų galima veikiau priskirti „nesąžiningos komercinės praktikos“⁽¹²⁾ kategorijai, kuri iki šiol nepriklauso Konkurencijos generalinio direktorato kompetencijai. Šiuo konkrečiu atveju buvo piktnaudžiujama dominuojančia padėtimi, tačiau daugeliu kitų atvejų įmonės elgiasi panašiai, nepaisant jų įtakos rinkoje, ir lieka nenubaustos. Kalbant apie integruotas Bendrijos rinkas, taip pat reikia pasistengti užtikrinti didesnę vartotojų ir konkurentų, kurie dažnai yra MVĮ, apsaugą. Komisijos sprendimas „AstraZeneca“ byloje žada pažangą šia kryptimi.

3.2.9 Sprendimas dėl stebėseną atliekančio patikėtinio buvimo „Microsoft“ byloje. Ši garsi byla susilaukė didelio atgarsio ir Amerikos įmonės iš jos pasimokė. Jos suprato, kad Europos teisinė sistema atlieka „prižiūrėtojo“ vaidmenį ir stebi net galinčiausius rinkos dalyvius, esančius už Europos Sąjungos ribų. Paskutinis sprendimas rodo, kaip lanksčiai Komisija stengiasi rasti ir rengia abipusiai priimtinius sprendimus, kad Europos taisyklės pažeidusi įmonė galėtų vėl prisitaikyti prie normalių konkurencijos sąlygų. Buvo paskirtas patikėtinis⁽¹³⁾ stebėti, kaip informacinių technologijų pramonės milžinė vykdo sprendimų paskirtas priemones; ši priemonė yra pasiskolinta iš susijungimų kontrolei naudotų procedūrų. Ji parodo Konkurencijos GD geranoriškumą sprendžiant konfliktus bendradarbiavimo keliu.

3.2.10 Pradėti finansinių paslaugų sektorių tyrimai. Komitetas pritaria pradėtiems tyrimams mokėjimo kortelių ir mažmeninės bankininkystės paslaugų sektoriuje (einašiosios sąskaitos, mažųjų ir vidutinių įmonių finansavimo priemonės) bei konkrečiau reiškinio — verslo draudimo (žr. 2.2.10.2 punktą) tyrimams.

3.2.10.1 Pirmiau minėtų bankininkystės paslaugų sektoriuje konkurenciją silpnina kliūtys patekti į rinką, realių pasirinkimo galimybių stygius ir, tikriausiai, naudojimas dominuojančia padėtimi.

⁽¹²⁾ Žr. 2005 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2005/29/EB dėl nesąžiningos įmonių komercinės veiklos vartotojų atžvilgiu vidaus rinkoje 8 konstatuojamąją dalį.

⁽¹³⁾ Patikėtinis buvo parinktas „Microsoft“ įmonei pritarus ir net padengus susijusias išlaidas.

3.2.10.2 Verslo draudimo sektoriaus tyrimo metu „visų pirma bus nagrinėjamas draudikų ir draudimo sąjungų bendradarbiavimo mastas, nustatant standartines draudimo polisų sąlygas“⁽¹⁴⁾. Nors daugeliu atvejų toks bendradarbiavimas gali būti veiksmingas, galimai konkurenciją iškraipiančios bendradarbiavimo formos gali apriboti klientų galimybes derėtis dėl draudimo sąlygų, be to, gali apriboti konkurenciją ir naujoves šioje rinkoje“.

3.2.11 Komisijos pasiūlymas dėl reikalavimų viešosioms paslaugoms ir sutartims dėl keleivių vežimo kelių, geležinkelių ir vidaus vandens transportu. Persvarstytas pasiūlymas dėl reikalavimų viešosioms paslaugoms ir sutartims dėl keleivių vežimo gali paskatinti dalyvauti šioje srityje veikiančias MVĮ ir pagerinti jų padėtį vietos transporto rinkoje.

3.2.12 Isteigtas naujas Kartelių direktoratas, atsakingas už kovą su karteliais. EESRK visiškai pritaria pažangai, pasiektai profesionaliai nagrinėjant kartelinius susitarimus.

3.2.13 Nuo 2004 m. gegužės 1 d. Reglamentais Nr. 1/2003 ir 773/2004 dėl Bendrijos taisyklių dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi pažeidimų įvesta nauja sistema, skirta nustatyti galimus antikonkurencinius ketinimus rinkos dalyviams sudarant susitarimus bei galimas tokių susitarimų pasekmes. Įmonės nebeturi galimybės informuoti Europos Komisiją ar už konkurenciją atsakingas valstybių narių institucijas apie planuojamos bendros įmonės, bendradarbiavimo (horizontalaus ir vertikalus) susitarimų galimą antikonkurencinį pobūdį ir sužinoti preliminarią konkurencijos institucijos poziciją. Tai reiškia, kad įmonės nebeįsivieša Konkurencijos GD atskirosios išimties „patvirtinimo“ ar „nedraudžiamumo patvirtinimo“ forma, kaip būdavo iki 2004 m. gegužės 1 d., o turi pačios kontroliuoti visus numatytos sutarties aspektus ir išsiaiškinti, ar atitinka visus ar dalį kriterijų, numatytų EB sutarties 81 straipsnio trečiojoje pastraipoje⁽¹⁵⁾, kad nebūtų pakenkta atitinkamoms rinkoms. Šiose sąlygose taip pat patikslinama, kad, jeigu toks susitarimas (dažniausiai dėl bendros įmonės steigimo) sudaromas tam tikroje rinkoje ir teikia naudos jos dalyviams, ta nauda reikia dalytis su vartotojais.

3.2.13.1 EESRK norėtų pabrėžti, kad 2.2.13 dalies paskutiniame sakinyje suformuluotos sąlygos nesilaikymas suteikia pagrindą manyti, kad praktika yra antikonkurencinė. Vertindama susitarimus, prieštaraujančius 81 straipsnio pirmosios pastraipos nuostatomis, Komisija sunkinančia aplinkybe turėtų laikyti visus įrodymus, kad įmonių praktika buvo siekiama pakenkti vartotojams.

⁽¹⁴⁾ http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/others/sector_inquiries/financial_services/communication_en.pdf.

⁽¹⁵⁾ 81 straipsnio trečioji pastraipa skelbia: „Tačiau šio straipsnio 1 dalies nuostatos gali būti paskelbtos netaikytinomis:

- įmonių susitarimams arba tokių susitarimų rūšims;
- įmonių asociacijų sprendimams arba tokių sprendimų rūšims; ir
- suderintiems veiksams arba tokių veiksmų rūšims, kurie padeda tobulinti prekių gamybą ir paskirstymą arba skatinti technikos ir ekonomikos pažangą, kartu **sudarydami sąlygas vartotojams sąžiningai dalytis gaunama nauda**, ir kurie:
 - a) atitinkamoms įmonėms nenustato jokių apribojimų, nebūtinų šiems tikslams pasiekti;
 - b) nesuteikia tokioms įmonėms galimybės panaikinti konkurenciją didelei atitinkamų produktų daliai“.

4. Koncentracijos kontrolė

4.1 Svarbi Komisijos funkcija yra išnagrinėti numatomas rinkos struktūras ir dominuojančią padėtį, susidarantią jungiantis įmonėms, norinčioms sutelkti vystymosi, gamybos ir prekybos pajėgumus, kad sustiprintų savo poziciją rinkoje ir užimtų geresnę padėtį. Koncentracija — tai ne tik įmonių susijungimai, bet ir bendrų įmonių steigimas, jeigu pagrindinės valdymo galios yra sukoncentruotos vienoje valdymo struktūroje, o įvairūs dalyviai tam tikroje rinkoje veikia kaip vienas dalyvis. Koncentracija siekiama visų pirma didinti veiksmingumą, sparčiau plėtoti gaminius, mažinti sąnaudas ir efektyviau valdyti. Tačiau konkurencijos požiūriu koncentracija gali turėti neigiamų pasekmių, kadangi įtakos rinkoje sutelkimas dažnai lemia dominuojančią padėtį, kuri dažnai kelia piktnaudžiavimo pavojų. Susijungimai kartais turi neigiamų pasekmių. Keletas tyrimų parodė, kad susijungimai ne visada skatina veiksmingumą ar augimą. Kartais jie gali padaryti ilgalaikį neigiamą poveikį įmonės pelnui ir vertei. Kartu gali tekti panaikinti daug darbo vietų. Todėl vertinant susijungimus labai svarbu atsižvelgti į užimtumo ir socialinės politikos (pavyzdžiui, darbo vietų) klausimus. Geriausias būdas įvertinti, ar dėl planuojamos koncentracijos gali būti iškraipyta konkurencija — patikrinti, ar įvairūs prijungimo aspektai atitinka EB sutarties 81 straipsnio 3 pastraipos nuostatas (žr. 12 išnašą). Jeigu besijungiančių įmonių rinkos struktūra ir įtaka rinkoje atitinka straipsnyje numatytus kriterijus, susijungimas laikomas priimtiniu. Šąsaja tarp koncentracijos kontrolės (kuri daugiausia būdinga pramonės politikai) ir piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi taisyklių yra labai svarbi ir valdžios institucijos ja remiasi griežtai taikydamos konkurencijos politiką.

4.1.1 Jeigu įmonių metinė apyvarta viršija tam tikras Europos Sąjungos ir (arba) pasaulio ribas, jos privalo oficialiai pranešti Komisijai apie bendrą ketinimą didinti įtaką rinkoje, o Konkurencijos GD imasi I, o kartais ir II etapo procedūrų. Pareiga pranešti Komisijai nepriklauso nuo tvirtos rinkos. Komisija svarsto, ar tam tikra koncentracija galėtų gerokai sumažinti konkurenciją, ar ne, pvz., įgyjant arba stiprinant dominuojančią padėtį.

4.2 Vienas iš pagrindinių susijungimo kontrolės tikslų (arba numatomų rezultatų) yra Europos gamintojų ir platintojų *konkurencingumo tarptautinėje rinkoje* skatinimas⁽¹⁶⁾. Būdinga ES praktikos problema yra ta, kad dėl susijungimų įmonės užima tokią tvirtą padėtį bendroje rinkoje, kad yra linkusios nebepaisyti konkurencijos taisyklių. Komisija stengiasi sumažinti tokią riziką išskeldama įvairių sąlygų leidimui gauti (tai taip vadinamos „konkurencijos gynimo priemonės“), pavyzdžiui, įmonės turi sutikti pradėti turto pardavimo, intelektinės nuosavybės teisių pardavimo, platinimo nutraukimo kai kuriose šalyse ir kt. procedūras. Kaip bebūtų, atliktas įspūdingos koncentracijos statistikos tyrimas, iš kurio neįmanoma nustatyti, ar:

⁽¹⁶⁾ Pagrindinis susijungimo kontrolės tikslas — užtikrinti, kad koncentracija smarkiai nepakenktų konkurencijai didelėse bendros rinkos dalyse. Pavyzdžiui, pagal Europos konkurencijos teisę konkrečios bendrovės didesnis konkurencingumas pasaulio rinkose nėra pakankamas argumentas, leisiantis susijungimą, kuris galėtų iškraipyti konkurenciją ES.

— įmonės pranešė apie visus ar daugumą realiai vykdomų susijungimų, viršijančių nustatytas ribas;

— Konkurencijos GD gali nustatyti, ar įmonės, gavusios leidimą ir įvykdžiusios susijungimų projektus per keletą praėjusių metų piktnaudžiavo padidėjusia įtaka rinkoje ar ne.

4.3 2005 m. spalio mėn. Konkurencijos GD paskelbė konkurencijos gynimo priemonių susijungimų atvejais tyrimą. Tyrimo aprašyti įpareigojimai, kuriuos Komisija paskyrė leidimą siekiančioms gauti įmonėms, ir kuriais norima sumažinti galimas anti-konkurencines pasekmes. Tyrimo pateikiamas ir išsamus šių įpareigojimų *ex post* įvertinimas. Daugiau nei 40 proc. patvirtintų atvejų nustatyta rimtų neišspręstų klausimų (neužbaigtas išparduodamo verslo perdavimas, netinkamas įmonių akcijų dalies pardavimas ir t.t.). Tai gali būti vertinama kaip priminimas, kaip svarbu išsiaiškinti, koku būdu suinteresuotos įmonės, gavusios leidimą susijungti ir įgijusios didesnę įtaką rinkoje, gali vykdyti antikonkurencinę veiklą, pažeisdamos EB sutarties 82 straipsnį.

5. Valstybės pagalba

5.1 Vienas pagrindinių Konkurencijos GD uždavinių yra stebėti valstybių narių veiklą ir analizuoti, kokioms įmonėms jos skiria finansinę paramą ir kuo remiantis. Kadangi Europos Sąjunga siekia užtikrinti „vienodas konkurencijos sąlygas“ visoms vidaus rinkoje veikiančioms įmonėms, valstybių pramonės politikoje buvo stengiamasi kruopščiai apibrėžti „valstybės pagalbos“ sąvoką ir nuosekliai jos laikytis. Tiriamas yra ne vien tiesioginis finansavimas: pasirinktinai teikiamos mokesčių lengvatos ir įvairiausios lengvatos įmonėms Europos Komisijos nuomone gali būti laikomos nepriimtiniomis, jeigu taip yra iškraipoma konkurencija.

5.2 Vykdydamas savo veiklą, 2005 m. Konkurencijos GD stengėsi geriau išaiškinti valstybės pagalbos teikimo Europos Sąjungos valstybėse narėse tikslus ir taisykles. Tokios iniciatyvos tikslas buvo prisidėti prie sėkmingo Lisabonos strategijos įgyvendinimo, kad pagalba būtų naudojama visos Europos Sąjungos ekonomikos konkurencingumui didinti. Siekdamas pagerinti suinteresuotųjų subjektų (t. y. valstybių valdžios institucijų, įmonių ir jų organizacijų) veiklos koordinavimą ir nukreipti valstybinius fondus į tuos sektorius, kuriuose jie gali būti veiksmingai panaudoti, Konkurencijos GD inicijavo valstybės pagalbos veiksmų planą⁽¹⁷⁾. Pagrindiniai šio plano principai yra ne nutraukti dabartinę praktiką, o padėti įgyvendinti pažangią patirtį, kurią valstybės narės galėtų perimti. Štai keletas pastabų:

5.2.1 Ataskaitoje pateikti „geri ir blogi“ pavyzdžiai rodo, kad yra labai daug įvairių argumentų, kuriuos nurodydamos įmonės gali gauti finansinę pagalbą. EESRK, suprantama, visiškai pritaria, kad „valstybės lėšos būtų naudojamos veiksmingai ir ES piliečių naudai: didintų ekonominį veiksmingumą, skatintų plėtrą ir kurtų tvarias darbo vietas, skatintų socialinę ir regionų

⁽¹⁷⁾ http://europa.eu.int/comm/competition/state_aid/others/action_plan/.

sanglaudą, gerintų bendrojo ekonominio intereso paslaugas, skatintų tvarią plėtrą ir kultūrų įvairovę“⁽¹⁸⁾. Tačiau, atsižvelgdamas į sudėtingas sąlygas dėl neišvystytos infrastruktūros, mažosioms ir vidutinėms įmonėms nepalankių verslo sąlygų ir kitų aplinkybių, ypač naujosiose valstybėse narėse, EESRK negali pritarti tikslui *sumažinti* valstybės pagalbą.

5.2.2 Atrodo, kad kai kuriose valstybėse narėse ir toliau manoma, kad svarbu sudaryti palankias finansines sąlygas kritinėje padėtyje atsідūrusioms tradicinėms įmonėms ir, skyrus pagalbą, jas išgelbėti ar restruktūrizuoti. Užimtumo atžvilgiu EESRK negali kritikuoti tokio žingsnio. Tačiau galima paminėti keletą atvejų, kai Komisija pati išreiškė abejonę, ar tikslinga teikti pagalbą nuo bankroto išgelbėtoms įmonėms, kad jų ekonominė padėtis vėl taptų stabili.

5.2.3 Vadovaujantis teisinių priemonių paketu, priimtu liepos mėn. ir suderintu su valstybės pagalbos veiksmų planu, „įmonės, atlikdamos viešųjų paslaugų užduotis, nustatytas ir pavestas joms valstybės institucijų, galėtų gauti valstybės paramą visoms patirtoms išlaidoms, įskaitant pagrįstą pelną“. Kadangi tokios priemonės gali padėti spręsti (tikriausiai vietinės reikšmės MVĮ) finansinius sunkumus, jos laikytinos geru pavyzdžiu, kaip valstybės lėšos gali būti veiksmingai panaudotos ir naudingos ES įmonėms ir piliečiams.

6. Europos konkurencijos tinklo (EKT) veikla

6.1 2005 metais buvo pradėtos visiškai taikyti Tarybos reglamentu Nr. 1/2003 iš dalies pakeistos su susijungimais ir piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi susijusios procedūros. Tai reiškia, kad:

- jeigu yra daromas poveikis valstybių narių tarpusavio prekybai, valstybių narių konkurencijos institucijos ir teismai turi taikyti įmonėms tiesiogiai taikomas ES materialinės teisės nuostatas, reglamentuojančias piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi, ir atitinkamus susitarimus (81 ir 82 straipsniai) bei precedentų teisę;
- kartu Komisija pasistengė užmegzti nuolatinius, glaudžius ir abipusius ryšius su visomis nacionalinėmis konkurencijos institucijomis, paskatino įvairias NKI užmegzti tarpusavio ryšius, siekdama sukurti deramą bendrųjų politikos klausimų forumą ir turėti tinkamų priemonių bendradarbiavimui konkrečiais atvejais.

2007 m. balandžio 26 d., Briuselis.

6.2 Iš šioje nuomonėje svarstomos ataskaitos matyti, kad nacionaliniai teismai beveik nedalyvauja taikant Europos konkurencijos teisę, ir tikėtina, kad ir artimiausiu metu šioje srityje bus susiduriama su sunkumais. Viena vertus, tai galima paaiškinti tuo, kad pirmosios instancijos institucijos, kurių kompetencija apima konkurencijos teisę, visose valstybėse narėse yra skirtingos. Kita vertus, iki šiol buvo galima taikyti vien nacionalinę konkurencijos teisę; nors teisės aktų derinimas padarė didelę įtaką valstybių narių teisės sistemoms, daugelio valstybių narių nacionalinė teisė tebesiskiria nuo ES teisės. Šiuo metu panašu, kad bylos šalys pačios atsisako kelti bylas nacionaliniuose teismuose⁽¹⁹⁾.

6.3 Kita, ne visiems matoma priežastis yra ta, kad valstybės narės iš tikrųjų negali pasinaudoti Europos teismų praktika, kuri yra tikrasis konkurencijos teisės šaltinis. Procesinėje teisėje yra sukaupta glaudžių įvairių procedūrinių aplinkybių santraukų ir nuorodų į atitinkamus precedentus, tačiau iki šiol nei Komisija, nei Europos Bendrijų Teisingumo Teismas nėra parengę panašių *materialinės teisės vadovų*⁽²⁰⁾. Jei norime, kad valstybių narių teismai plačiau taikytų ES straipsnius dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi ir atitinkamų susitarimų, visų pirma reikėtų į vieną vadovą sudėti svarbiausių (ir dažniausiai cituojamų) *teismo bylų pavyzdžius*, jį papildyti sąvokų ir apibrėžčių paaiškinimais ir Pirmosios instancijos teismo bei Europos Bendrijų Teisingumo Teismo nutarimų deklaracijomis ir išvadomis. Be abejonės, šį rinkinį reikės išversti į visas oficialias kalbas ir nuolat atnaujinti. Komitetas įsitikinęs, kad nesurinkus ir neišleidus teismo praktikos rinkinių *visomis valstybėse narėse vartojamomis kalbomis* ir nesurengus *visiems suinteresuotiems nacionaliniams teisėjams, advokatams ir ekspertams* skirtų konkurencijos teisės mokymų, ES konkurencijos teisės taisyklės valstybėse narėse nebus taikomos.

6.4 Kalbant apie ryšius su nacionalinėmis konkurencijos institucijomis užmezgimą ir bendradarbiavimą su jomis, Komisija (ir ypač, žinoma, Konkurencijos generalinis direktoratas) per gana trumpą laiką sugebėjo sukurti tvirtu pagrindu grindžiamą Europos konkurencijos tinklą (EKT). Ataskaitoje aprašyti forumai ir darbo grupės yra gerai veikiančios bendradarbiavimo sistemos grandys; šioje sistemoje nacionalinės konkurencijos institucijos labai dažnai pačios, be Briuselio tarpininkavimo užmezga ryšius su savo kolegomis iš analogiškų institucijų (netgi bylas nagrinėjančių pareigūnų lygmeniu). Galima pagrįstai teigti, jog tokio integracijos masto dar nėra pasiekusi nė viena ES oficialios struktūros grandis.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

Pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁸⁾ SEC(2006) 761 galutinis.

⁽¹⁹⁾ Jeigu besibylinėjančios įmonės registruotos kelete valstybių narių, o rinkos veikla vykdoma ne vienoje šalyje, gali būti netgi neaišku, kurios valstybės teismai yra kompetentingi nagrinėti bylą.

⁽²⁰⁾ Žymiausi advokatų biurai jau surinko šio pobūdžio tekstus, tačiau akivaizdu, kad jie skirti vien jų pačių naudojimui.

PRIEDAS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonės

Diskusijose buvo atmesti šie pakeitimai, už kuriuos balsavo mažiau kaip vienas ketvirtadalis balsavimo teisę turinčių narių:

3.2.10.1 punktas

Išbraukti:

~~3.2.10.1. Pirmiau minėtų bankininkystės paslaugų sektoriuje konkurenciją silpnina kliūtys patekti į rinką, realių pasirinkimo galimybių stygius ir, tikriausiai, naudojimas dominuojančia padėtimi.~~

Paaiškinimas

Šis punktas neaiškus. Sunku suprasti, apie kokias kliūtis, kokias pasirinkimo galimybes ir kokią dominuojančią padėtį kalbama.

Europos bankininkystės sektorius, be abejonės, yra vienas konkurencingiausių Europos ekonomikoje. Šis konkurencingumas naudingas ir vartotojams, ir pačiam sektoriui.

Jei kalbama apie kliūtis didesnei mažmeninės bankininkystės (*retail banking*) integracijai Europoje, tai pagrindinės kliūtys kyla dėl nepakankamo teisės aktų, susijusių su vartotojų apsauga, ir mokesčių režimų suderinimo. Reikėtų pabrėžti tokio suderinimo būtinybę. Svarbus žingsnis bus Bendrosios mokėjimo eurais zonos (SEPA — *Single Euro Payments Area*) sukūrimas, kadangi tai lems didelius pokyčius kredito kortelių ir tarptautinių mokėjimų srityje.

Paaiškinimą pateikė Krzysztof Pater:

Išbraukti šį punktą siūloma todėl, kad:

- tekstas nepakankamai tikslus, gali susidaryti įspūdis, kad Komitetas nepritaria natūraliai susiformavusioms kliūtims patekti į banko paslaugų rinką, kurių tikslas — užtikrinti atitinkamą patikimumo lygį;
- neaišku, kam skirti žodžiai apie realių pasirinkimo galimybių stoką — banko paslaugų rinka yra vienas labiausiai konkurencingų Europos ekonomikos sektorių;
- jeigu būtų nustatyta naudojimosi dominuojančia padėtimi atvejų (kenkiančių klientų interesams), tai galima neabejoti, kad šioje nuomonėje per 20 kartų pagirtas už savo veiklą Konkurencijos GD nedelsdamas imtųsi būtinų priemonių užkirsti kelią neigiamoms tokios veiklos pasekmėms;
- tekstas įrašytas greta pagrindinių nuomonės teiginių, taigi, išbraukus jį, nuomonė nenukentės, o taps nuoseklesnė ir aiškesnė.

Paaiškinimą pateikė Umberto Burani:

Teiginys, jog bankininkystės paslaugų sektoriuje konkurencija yra „silpninama“ paprasčiausiai neatitinka tikrovės, bet kas gali lengvai tuo įsitikinti. Nepaaiškinama, kokios ar kokio pobūdžio yra šios „kliūtys“, kurios bet kuriuo atveju neegzistuoja (nes jeigu egzistuotų, jos turėtų būti išvardytos). Kalbant apie „pasirinkimo galimybes“, visoje Sąjungos teritorijoje egzistuoja tūkstančiai bankų, kurie aršiai konkuruoja tarpusavyje tiek paslaugų kokybės, tiek tarifų srityje. Kalbant apie „dominuojančią padėtį“, vartotojai vis dar gali pasirinkti iš visų rūšių ir dydžių bankų, nuo stambių tarptautinių bankų iki privačių bankų ir vietos kooperatyvų. Jeigu tokia padėtis būtų iš tiesų, nacionalinės ir Europos konkurencijos institucijos jau seniai būtų ėmusios veiksmų, o to iki šiol neatsitiko. Visame punkte kartojami stereotipai dėl ribojamos laisvės sudaryti viešųjų darbų rangos sutartis, nepateikiant jokių įrodymų ar pavyzdžių.

Balsavimo rezultatai:

Už 66

Prieš 71

Susilaikė 25